

Петрова В. С.,
Відокремлений структурний підрозділ
“Оптико-механічний коледж КНУ імені Т. Г. Шевченка”
vikipt27@gmail.com

Науковий керівник:
к. філос. н. Романюк О. В.,
спеціаліст вищої категорії відокремленого структурного підрозділу
“Оптико-механічний коледж КНУ імені Т. Г. Шевченка”

БЕЗПЕКА ВІРЬЯН ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Актуальність теми. Історія людства переповнена війнами, природними та штучними катаклізмами, зокрема глобального масштабу і оскільки в них людина постійно ризикувала втратою життя, то вчилась і вдосконалювала навички, спрямовані на його збереження. Сьогодні безпеці життя людини в цілому приділяється багато уваги. Так, у навчальних закладах вивчаються дисципліни Валеологія, Біоетика, Безпека життєдіяльності, Людина і світ тощо. У закладах освіти при проведенні будь-яких заходів здобувачам освіти проводять інструктажі щодо безпеки під час конкретного заходу, з урахуванням його специфіки. Також, при працевлаштуванні кожна людина проходить первинні та повторні інструктажі з техніки безпеки на робочому місці. На нашу думку, актуальним є дослідження забезпечення безпекових заходів серед організованих вузьких спільнот/громад під час сучасних збройних конфліктів адже з початку ХХІ століття їх відбулось у світі понад двадцять.

Мета дослідження полягає в аналізі особливостей безпеки віруючих різних релігійних напрямків у сучасних збройних конфліктах.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідженню теми збройних конфліктів присвячували увагу такі вітчизняні вчені: О. Калініченко (морські конфлікти), Г. Луцишин, (особливості сучасних збройних конфліктів), Г. Динис (правові аспекти гібридних збройних конфліктів), Ю. Бураков (класифікації локальних війн та збройних конфліктів сучасності), С. Сірий (сутність понять “воєнний конфлікт” та “локальна війна”), Е. Кузьмин (критерії визначення збройних конфліктів та як джерело розвитку), К. Поліщук (чинники конфліктогенності та передумови виникнення і ескалації конфліктів на пострадянському просторі 90-хроків ХХ століття), О. Сенаторова (права людини у збройних конфліктах) тощо.

Також, вітчизняні вчені досліджують тему безпеки людини в період війни та збройних конфліктів: Т. Француз-Яковець (інформаційна безпека людини в умовах війни), К. Журба (війна як чинник впливу на смисложиттєву сферу сучасних підлітків), Н. Литвин, А. Шевченко (адміністративно-правові аспекти діяльності органів державної влади щодо забезпечення інформаційної безпеки України під час війни), В. Жадько, О. Харитоненко, Ю. Полтавець (проблеми інформаційної безпеки в гібридних війнах), А. Сябро (трансформація пріоритетів регіональної політики у сфері інформаційної безпеки) тощо.

Методи дослідження: аналітичний при роботі з попередніми дослідженнями, системний та порівняльний при вивченні питання безпеки та історично-хронологічний при вивченні питання збройних конфліктів/гібридних війн тощо.

Отримані результати. На першому етапі дослідження нами було здійснено спробу аналізу підходів до визначення понять “збройний конфлікт”, “безпека життя” та “вірняин”. Перш за все, при вивченні конфліктогенності як такої варто враховувати багатогранність і багатовимірність такого соціально-політичного явища як конфлікт. Це означає, що в залежності від того, з якої грані ми будемо вивчати конфлікт, такі і будуть складові елементи визначення даного поняття. Наприклад, з філософської точки зору збройний конфлікт/війна це протистояння і боротьба (К. Маркс, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер) або шанс усвідомлення людиною цінності життя перед обличчям смерті (М. Гайдеггер). З юридичної точки зору, збройний конфлікт розглядається через призму поняття, що лежить в його основі і не на рівні людини, як з філософської точки зору, а на рівні держави, а саме поняття агресія. Так, агресія це використання збройних сил однією державою проти суверенітету й територіальної цілісності, а також політичної незалежності іншої держави, що суперечить Статуту Організації Об'єднаних Націй (статті 3 Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 року). З політичної точки зору збройний конфлікт або війна є однією з форм розв'язання суспільно-політичних, економічних, ідеологічних, а також національних, релігійних, територіальних та інших протиріч між державами, народами, націями, класами і соціальними групами насильницькими засобами (з довідника М. Обушного). У своєму дослідженні ми спирались на визначення збройних конфліктів, запропоноване фахівцем з військово-історичних досліджень Юрієм Бураковим, а саме, збройний конфлікт – “збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (внутрішній збройний конфлікт)” [1, с. 216].

Поняття “безпека життя” не менш складне і в науковому обігу теж розглядається з різних ракурсів. Перш за все, варто пам'ятати, що ситуації ідеальної й абсолютної безпеки людини не існує. Тому, багато науковців пристають до точки зору, що безпека це прийнятний варіант небезпеки чи ризику. Причому ці небезпеки і ризики можуть бути як потенційні, так і реальні та як тотальні, так і локальні. Саме тому вчені, розглядаючи безпеку людини, зосереджують увагу на її конкретній складовій / характеристиці. Наприклад, існує такий різновид як інформаційна безпека життя людини, яку у загальному вигляді можна охарактеризувати як відсутність порушень стабільності в інформаційному просторі світу або стан захищеності людини / суспільства / держави від деструктивних впливів в інформаційному просторі. Ми у своєму дослідженні спирались на визначення безпеки людини запропоноване у ДСТУ 2293-99 “стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди”, так як у більш пізньому ДСТУ визначення даного поняття відсутнє і замінене на “безпеку праці”, “безпеку виробництва”, “небезпеку”, “ризик”, “професійний ризик”, “виробничий ризик” та ін. [2].

Поняття “вірянин” традиційно розглядається в двох іпостасях, а саме, як людина, що має віру, певну переконаність в “істинність інформації, тверджень, норм, цінностей, ідеалів як очевидних фактів, характеристик об’єктивної дійсності, належного”; як людина, що “сповідує віру в надприродне, відчуває певність щодо істинності релігії чи релігійних ідей” [3]. У своєму дослідженні ми під вірянином розуміли саме релігійну людину, що відображено в її способі життя відповідно до норм і традицій певної релігійної течії / організації. Також, ми не отожднювали поняття “вірянин” з поняттям “релігійний”, враховуючи, що сьогодні віра не передбачає обов’язкове вкорінення в певну релігію.

На наш погляд, безпека вірянина під час збройного конфлікту може бути забезпечена на чотирьох рівнях: державний захисти, особистий, професійної організації та релігійної організації.

Україна, як і будь-яка інша держава, зобов’язана захищати своїх громадян, зокрема вірян, про що зазначається в основному юридичному документі – Конституції, де кожна стаття є гарантією певного варіанта безпеки: невід’ємне право на життя (ст. 27), право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29), на соціальний захист (ст. 46), на охорону здоров’я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49), на безпечне для життя і здоров’я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди (ст. 50), права і свободи людини і громадянина захищаються судом, (ст. 55) тощо. Але найголовніше вказано у статті 3: “людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю” [5]. Тобто, головне завдання, обов’язок, в решті-решт сам сенс держави – це і є гарантування безпеки своїх людей та її забезпечення. У 1991, 2014, 2022 роках держава Україна у різний спосіб забезпечувала і забезпечує виконання прописаного у статтях Конституції України як в середині країни (СБУ, поліція, рятувальні та охоронні служби), так і ззовні (дипломатія, СБУ, армія).

Чи було державою Україна забезпечено додатковий захист вірян, як людей, що не можуть брати зброю до рук для особистого захисту в контексті їх переконань в апіорності цінності життя, яке лише Бог дає і забирає, додатковими ресурсами для забезпечення їх безпеки? На наш погляд, держава, попри тривалий збройний конфлікт з росією з 2014 виявилась неготовою до забезпечення безпеки своїх громадян, зокрема вірян, на момент ескалації збройного конфлікту у лютому 2022 року: евакуаційні потяги навіть з небезпечних зон не супроводжувались поліцією чи охоронними структурами, не було організовано централізованої евакуації шкіл / коледжів / університетів з дітьми як після аварії на ЧАЕС, не було запропоновано централізованої евакуації домашніх і фермерських господарств з сільськогосподарськими тваринами (як і заповідників або зоопарків), не було продумано економічну підтримку міст, які приймали евакуйованих (пусті прилавки змушували людей евакуйовуватись за межі України), не підготовлені і не працювали укриття та бомбосховища тощо.

На особистісному рівні вірянин зобов’язаний дбати про свою безпеку в повному обсязі: від стану здоров’я до збереження життя як такого. Так, релігійні тексти спрямовують не лише до віри у захист Бога, а й до певних

дій із забезпечення власної безпеки: “Чи ж не наказав Я тобі: будь сильний та відважний? Не бійся й не лякайся, бо з тобою Господь, Бог твій, у всьому, де ти будеш ходити” (Ісуса Навина 1:9), “А ті, хто надію складає на Господа, силу відновлять, крила підіймуть, немов ті орли, будуть бігати і не потомляться, будуть ходити і не помучаться!” (Ісаїя 40:31), “І послав тебе Господь дорогою, і сказав: Іди, і вчиниш закляттям нечестивих амалікітян, і будеш воювати з ними, аж поки не вигубиш їх” (Самуїла 15:18), “Час кохати і час ненавидіти, час війни і час миру!” (Еклезіаста 3:8), “Найважливіше, що ми можемо зробити під час війни, – це молитися про Божественну мудрість для наших лідерів, про безпеку наших солдат, про швидке вирішення конфлікту і мінімальні втрати з обох боків” (Філіп’янам 4:6-7) тощо. З вищезазначених цитат видно, що вірянин може не лише молитися і тим наближати безпеку і мир, а й воювати за них, ненавидіти ворога і боротись за життя усіма доступними методами. Більше того, Святе Слово закликає вірянина бути сильним, не боятися й бути відважним. Також, вірянин може брати участь у збройному конфлікті як некомбатант, наприклад, капелан чи медик.

Щодо рівня забезпечення безпеки підприємствами / компаніями / організаціями, то, на наш погляд, у більшості професійних спільнот ситуація у збройних конфліктах складалась подібно до ситуації загалом в державі, що потерпає від агресора. Були приклади коли під час II Світової війни власники підприємств евакуюювали виробництво і співробітників, здатних забезпечувати це виробництво на новому місці дислокації. Були і в Україні на початку активної стадії збройного конфлікту між росією та Україною у лютому 2022 року такі підприємства, наприклад, керівництво ДТЕК сприяло добровільній евакуації багатьох своїх співробітників, зокрема до Чехії (особистий досвід). Серед евакуйованих співробітників ДТЕК були віряни, які змогли отримати додаткову підтримку від релігійних організацій Європейських країн.

На рівні забезпечення безпеки вірян релігійними організаціями слід виокремити два важливі аспекти: наявність таких, що за віру у Всевишнього допускають захист зі зброєю в руках, зокрема віри, життя свого, своїх одновірців та свого лідера, позбавлення життя іншої людини (невірного); наявність таких, що не розглядають можливість будь-якої агресії, тим більше реалізацію її зі зброєю. Відповідно цих двох аспектів вірянин виявляється в різних умовах забезпечення захисту, власної безпеки під час збройних конфліктів.

Серед релігійних вітчизняних організацій, віровчення яких не допускає користування зброєю, О. Барсукова, А. Новак, О. Терещук називають:

- Адвентисти-реформісти – напрямок в адвентизмі, пов’язаний з міжнародною організацією “Церква адвентистів сьомого дня”.
- Адвентисти сьомого дня – напрямок протестантизму, що виник у XIX столітті в США (переконані в необхідності дотримання 10 заповідей, в тому числі дотримання Суботи та близьке Друге пришестя Христа).
- Євангельські християни – напрямок протестантизму, близький до баптизму (переконані у необхідності буквального виконання Євангеліє і Біблії в цілому).
- Євангельські християни-баптисти – християнська конфесія еван-

гельсько-баптистського віросповідання на теренах України (поєднує елементи протестантської та православної християнських традицій).

- Покутники – секта на заході України, що виникла в кінці 60-х років в обставинах насильницької заборони Української греко-католицької церкви (УГКЦ) в Галичині.

- Свідки Єгови – міжнародна християнська релігійна організація, заснована у 1880-х роках у США (православна, католицька, греко-католицька та протестантські церкви заперечують приналежність релігійної організації Свідків Єгови до християнства, натомість західні релігієзнавці вважають їх християнською деномінацією реставраціоністського напрямку).

- Товариство Свідомості Крішни – релігійна організація, заснована в 1966 року в США (дехто вважає Товариство новим релігійним рухом, насправді її засновник не пророк, не месія і не інкарнація Бога на Землі, а лише його слуга, який своїх adeptів навчав пошани до попередніх вчителів та визнаних святих, бережливому ставленню до духовної та культурної спадщини минулого) [4].

На наш погляд, для вірян, зазначених вище релігійних спільнот, спостерігається суперечність між необхідністю виконання обов'язку перед державою, відображеного у статті 65 Конституції України про захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів та необхідності слідувати своїм релігійним переконанням. Такий вірянин, з одного боку, не може виконати свій обов'язок як громадянин держави, не порушивши даних Богу обітниць, а з іншого, не має можливості при реальній загрозі життю від армії ворога, окупанта тощо забезпечити свою безпеку, захистивши життя зі зброєю в руках. І що не менш важливо, то це той факт, що його релігійна установа теж не здатна забезпечити його захист. Тож, такий вірянин знаходиться у групі ризику втратити життя та може покладатися виключно на божий захист.

Висновки. Виокремлені та проаналізовані нами чотири рівні забезпечення безпеки вірян під час збройних конфліктів демонструють більшу вразливість вірян певних релігійних організацій ніж інших громадян держави. На сьогодні Україна не має додаткових протоколів забезпечення безпеки цій категорії своїх громадян. Тема потребує подальшого дослідження в частині гендерних відмінностей забезпечення безпеки вірян.

Література:

1. Бураков Ю. В. Теоретичні аспекти класифікації локальних війн та збройних конфліктів сучасності – URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/513106/mod_resource/content/0/Лекція%204.Основні%20воєнні%20конфлікти%20XXI%20ст..pdf
2. ДСТУ 2293-99 Охорона праці. Терміни та визначення основних понять – URL.: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=21726
3. Вірянин – URL: <https://vue.gov.ua/Вірянин>